

Kopsavilkums

Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam īstenošanas ziņojumam par 2022. gadu

Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.-2020. gadam (turpmāk - LAP) ietvaros Latvija ir izvēlējusies ieviest 16 atbalsta pasākumus, kuru īstenošana, ievērojot atbalstāmās prioritātes un administrēšanas kapacitāti, ir pakāpeniski uzsākta 2014. gadā (galvenokārt platībatkarīgie maksājumi un pasākums M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos"), lielāko daļu projektveidīgo pasākumu īstenošanu uzsākot 2015. un 2016. gadā. Atsevišķu pasākumu īstenošana tika uzsākta plānošanas perioda vidū, tikai 2017. un 2018. gadā (M16 "Sadarbība", atsevišķi M01 "Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi" apakšpasākumi). 2020. gadā pēc grozījumiem LAP iekļauts vēl viens jauns apakšpasākums M2.2 "Atbalsts konsultantu apmācībai".

Kopumā no LAP īstenošanas sākuma līdz 2022. gada beigām izsludinātas 119 projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas. 2022. gadā tika izsludinātas 16 kārtas.

Tāpat 2022. gadā pasākumā M01 "Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi" izsludināts viens publiskais iepirkums 1.1. apakšpasākumā "Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi", kura rezultātā 2022. gadā tika izvēlēti uzvarētāji, bet līgumi par pakalpojuma izpildi ar uzvarētājiem vēl netika noslēgti. Tika noslēgts viens līgums ar pakalpojuma sniedzēju, kurš tika izvēlēts publiskajā iepirkumā 2021. gadā.

Savukārt 1.2. apakšpasākumā "Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem" 2022. gadā noslēgti 10 līgumi ar 2021. gadā izsludinātā atklātā konkursa uzvarētājiem, kā arī 9 līgumi ar 2022. gadā izsludinātā publiskā iepirkuma demonstrējumu nodrošināšanai augkopības nozarē uzvarētājiem. 2022. gadā nogalē pakalpojuma sniedzēja izvēlei tika izsludināts publiskais iepirkums demonstrējumu nodrošināšanai lopkopības nozarē, pakalpojuma sniedzējs 2022.gadā vēl netika izvēlēts.

2022. gada nogalē tika izsludināti 2 jauni publiskie iepirkumi pasākumā M02 "Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi" individuālu konsultāciju sniegšanas nodrošināšanai, bet pakalpojuma sniedzēji vēl netika izvēlēti.

Līdz 2022. gada beigām atbalsta saņēmējiem ir izmaksāts un Eiropas Komisijai nodeklarēts finansējums 1 649,4 milj. EUR apmērā jeb 81,5% no periodā pieejamā finansējuma, t.sk. Eiropas Savienības Atvēršanās Instrumenta (ESAI) finansējums 42,0 milj. EUR.

Atbalsta pretendentu aktivitāte arī 2022. gadā vēl joprojām bija augsta, jo kopumā tika iesniegti 7 974 pieteikumi par kopējo publisko finansējumu 320,9 milj. EUR. Kopumā izsludinātajās projektu iesniegumu pieņemšanas kārtās no plānošanas perioda sākuma iesniegti 79 442 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 1 886,8 milj. EUR, no tiem līdz 2022. gada beigām apstiprināti 63 169 projekti ar publisko finansējumu 1 365,7 milj. EUR apmērā.

Vislielākais apstiprinātais publiskais finansējums, kā arī visvairāk apstiprināto projektu ir atbalsta pasākuma M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" apakšpasākumos 4.1. "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" – 7 383 projekti ar kopējo publisko finansējumu 511,1 milj. EUR un 4.2. "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" 407 projekti 127,2 milj. EUR apmērā.

Nākamais lielākais apstiprinātais publiskais finansējums ir pasākumā M07 "Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos" ar atbalstītiem 364 projektiem 125,2 milj. EUR apjomā, par kuriem ir sakārtoti pašvaldību ceļi 1 559 km garumā un pasākums praktiski jau ir īstenots. Tālāk seko apakšpasākums 4.3. "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā", kurā apstiprināti 866 projekti ar 90,3 milj. EUR lielu publisko finansējumu. Liela aktivitāte vērojama apakšpasākumā M19.2. "Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju" ar 4 709 apstiprinātajiem projektiem par 85,2 milj. EUR.

Tāpat pārskata periodā turpinājās atbalsta izmaksa tādos platībatkarīgajos atbalsta pasākumos vides, klimata un lauku ainavas uzturēšanai un uzlabošanai kā M10 "Agrovide un klimats", M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība" un M12 "Kompensācijas maksājums par Natura 2000 mežu teritorijām". 2022. gadā atsevišķos apakšpasākumos (piem., M10.1.3. "Rugāju lauks ziemas periodā", 10.1.4. "Saudzējoša vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei") bija vērojams gan iesniegumu skaita, gan saistību platības neliels kritums salīdzinājumā ar 2021. gadu, kas skaidrojams ar to, ka daļa pretendentu savas aktuālās saistības 2021. gadā pabeidza un neizvēlējās tās pagarināt par gadu (n+1). Savukārt tādos apakšpasākumos kā M10.1.1. "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos", 10.1.2. „Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” un 12.2. apakšpasākumā "Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām" bija vērojams neliels pieaugums gan deklarēto platību, gan pieteikuma skaita ziņā.

Pasākumā M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība" kopumā palielinājās gan saistību platības, gan pieteikumu skaits. Apakšpasākumā M11.1. "Pāreja uz bioloģisko lauksaimniecību" bija neliels aktuālo saistību skaits, jo 2021. gadā lielākā daļa pabeidza savas saistības, un tad tās 2022. gadā uzņēmās jaunas saistības apakšpasākuma M11.2. "Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība" ietvaros. Arī daļa pretendentu savas aktuālās saistības M.11.2. ietvaros 2021. gadā pabeidza un neizvēlējās tās pagarināt par gadu (n+1).

LAP īstenošanai šajā plānošanas periodā ir noteiktas 6 galvenās prioritātes, no kurām vislielākais publiskā finansējuma apjoms (neskaitot papildus valsts un ESAI finansējumu) ir paredzēts divām no prioritātēm – P4 "Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību" (702,9 milj. EUR) un P2 "Uzlabot visu veidu lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu" (639,9 milj. EUR).

2022. gada beigās šajās prioritātēs bija arī visaugstākie izpildes rādītāji: vislielākais apgūtais publiskais finansējums 610,1 milj. EUR apmērā jeb 86,8% no plānotā bija P4 prioritātē, bet prioritātē P2 tika apgūti 524,1 milj. EUR jeb 81,9% no prioritātei atvēlētā finansējuma. P6 prioritātē kopējie publiskie izdevumi apgūti 85,9% apmērā.

Savukārt ne tik veiksmīga ir virzība uz prioritāšu P3 un P5 izvirzītajiem mērķiem. Tā P3 prioritātē uz 2022.gada beigām ir izmaksāts finansējums 70,8% no LAP paredzētā, bet P5 prioritātē tikai 44,6% apmērā. Tomēr kopumā virzība uz LAP izvirzītajiem mērķiem ir vērtējama kā sekmīga.

2022. gada martā tika uzsākta finanšu instrumentu (FI) īstenošana - 8. martā tika apstiprināta A/S "Attīstības finanšu institūcija "Altum"" FI investīciju stratēģija un ieviešanas plāns, paredzot ELFLA finansējumu 30,0 milj. EUR apmērā izmantot FI ieviešanai apakšpasākumos M4.1. "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās", M4.2 "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" un M6.4. "Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā", savukārt 30. martā tika parakstīts finansēšanas nolīgums starp Lauku atbalsta dienestu un "Altum" par FI īstenošanu un tika uzsākta faktiskā FI ieviešana.

2022.gada aprīlī tika veikts pirmais avansa maksājums “Altum”: 7,5 milj. EUR apmērā un līdz gada beigām ieviešot FI “Altum” veica maksājumus gala saņēmējiem, par kopējo publisko finansējumu 4,1 milj. EUR jeb 55,2% no sākotnēji piešķirta avansa maksājuma. Lauksaimniecības un lauku saimnieciskās darbības veicēju aizdevumu programmas ietvaros tika izsniegti 160 aizdevumi, savukārt, Lauksaimniecības, zivsaimniecības un lauku attīstības garantiju programmas ietvaros 2022.gadā netika piešķirtas garantijas izmantojot ELFLA finanšu līdzekļus.

2022. gadā Latvijas lauksaimniecības un pārtikas ražotāji sastapās ar grūtībām, ko radīja faktiski nepārtraukts ražošanas resursu, izejvielu un pakalpojumu cenu pieaugums, kurš aizsākās vēl 2021. gadā, bet jo īpaši pastiprinājās pēc Krievijas militārā iebrukuma Ukrainā. Krievijas īstenotais karš Ukrainā ir būtiski un tieši ietekmējis lauksaimniecības un pārtikas ražošanas uzņēmumus Latvijā, pakļaujot tos ilgstošas krīzes spiedienam.

2022. gadā cenas būtiski palielinājās visiem galvenajiem ražošanas resursiem – augu aizsardzības līdzekļiem, dīzeļdegvielai, sēklām, lopbarībai, minerālmēsliem un elektrībai, turklāt kopš 2022. gada jūnija notiek arī nepārtraukta kredītu procentu likmju (Euribor likmes) palielināšanās un arī preču grupai “Enerģētika” (ietver elektroenerģiju, gāzi, kurināmo un apkuri) cenu pieaugums Latvijā konsekventi bijis daudz lielāks nekā vidēji ES.

Izveidojusies situācija būtiski pasliktināja lauksaimnieku finansiālo situāciju un rentabilitāti. Turklāt, jāņem vērā, ka iepriekšējos gados uzņēmumi saskārās ar Covid-19 pandēmijas negatīvajām sekām.